

Zemřel Lubomír Valenta

Ve středu 13. ledna 2021 zemřel ve věku 90 let Lubomír Valenta. Katedra filosofie, se kterou byl profesně spojen od počátku 90. let, tak ztratila jednoho ze zakladatelů, který se po letech ústrků v komunistické totalitě významně a nezištně zasloužil o její svobodný rozvoj.

Lubomír Valenta byl typickou obětí předchozího režimu, nadaným a zaujatým intelektuálem, kterému nebylo dovoleno v rozhodujících letech života svou milovanou filosofii pěstovat, který měl ale přece jen tu trochu štěstí, že se dočkal jistého zadostiučinění, což vydatně svému okolí oplácel nadšením, pedagogickým umem a lidskou vlídností.

Valenta vystudoval filosofii a češtinu na Filosofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci a získal v roce 1953 tamtéž doktorát z filosofie. Patřil mezi žáky J. L. Fischera, který ho celoživotně ovlivnil a k němuž se vždy vděčně hlásil. Dlouhá léta (1953–1990) učil na gymnáziu v Bruntále, kam byl přidělen hned po absolutoriu, ale nepřestával usilovat o možnost učít filosofii i na vysoké škole. Většina jeho pokusů ztroskotala, nejnadějnější vypadala příležitost z r. 1967, kdy se nabízelo místo na Ústavu marxismu-leninismu Vysoké školy báňské v Ostravě v oboru logika a metodologie věd s nástupem od zimního semestru akademického roku 1968/1969. Úsilí podobného druhu znamenalo v té době skoro vždy jistou politickou obětí, i když často formální, a Lubomír Valenta byl proto od poloviny 60. let krátce členem KSČ. Jenže turbulentní rok 1968 učinil

všem nadějším konec, Lubomír Valenta se stal kvůli svým postojům nežádoucí, členství ve straně byl zbaven a plánované místo na katedře v Ostravě bylo zrušeno.

Když se tedy po sametové revoluci zakládala katedra filosofie na univerzitě v Olomouci, neváhal ani okamžik, byl přijat a mohl zahájit svou opožděnou akademickou dráhu právě na místech, kde vyučoval svého času i J. L. Fischer. Katedra filosofie v Olomouci tehdy začínala s jednou velkou výhodou: protože za totality byl na fakultě pouze Ústav marxismu-leninismu (jednalo se o světovou kuriozitu – filosofická fakulta neměla plnohodnotnou katedru filosofie), mohla se rozbíhat úplně od začátku, svobodně a bez závazků. Také ovšem bez jakéhokoliv zázemí a bez zkušeností.

Tady se právě ukázal asi nejvíc zásadní přínos Lubomíra Valenty: byl schopen okamžitě učít a pracovat jako zralý filosof. Během těch dlouhých let v ústraní totiž nezahálel. Jeho upřímný a hluboký zájem o Bolzana a moderní logiku (disertaci napsal na téma *Struktura logického předmětu u Bolzana. Příspěvek k významovému rozboru logického znaku*) ho udržoval ve filosofické pohotovosti, kterou mohl dokonce uplatnit tak trošku partyzánsky, ukryt před zraky ideologů, když mu Jaromír Loužil nabídl spolupráci na monografii o Bernardu Bolzanovi a Lubomír Valenta do ní mohl napsat obsáhlou a skvělou kapitolu o Bolzanově *Vědosloví*. A byla to právě výborná znalost Bolza-

novy filosofie a logiky, která Lubomíru Valentovi umožnila se hned v roce 1992 habilitovat prací *Logická sémantická teorie Bernarda Bolzana a její význam pro epistemologii*.

Lubomír Valenta zůstal také věrný svému dávnému učiteli J. L. Fischerovi a věnoval jeho filosofii neustálou pozornost. Skrze její analýzu pak otevíral další zajímavé problémy české filosofie vůbec, které ho přivedly hlavně k Masarykovi. Fischer byl pro Valentu hlavně politický myslitel, který mu byl blízký svou orientací, i když to neznamenal, že jeho názory akceptoval bez výhrad. Valentovi oprávněně připadalo žádoucí upozorňovat na Fischerovo kritické pojetí demokracie a na mnohou inspiraci, kterou v něm lze najít, což bylo aktuální zvláště v době, kdy se po dlouhých letech u nás znovu budovalo demokratické zřízení. Valenta stál také u samého zrodu myšlenky vydat sebrané spisy J. L. Fischera. Je v této souvislosti s podivem, jak málo dnes dřílo J. L. Fischera po jistém vzedmutí v 90. letech rezonuje v českém filosofickém prostředí, ačkoli svého času patřil v zahraničí k nejvíce reflektovaným českým filosofům. Možná, že časem budou některé Valentovy práce jako zakladatelské počiny v tomto směru tím významnější.

Třetím velkým odborným zájmem Lubomíra Valenty byly obecnější problémy teorie poznání, jež rozpracovával v konfrontaci s některými novějšími postoji v analytické filosofii. Výsledkem Valentova studia v této oblasti je vynikající monografie *Problémy analytické filosofie. Historický úvod: Počátky a první období od Fregy po Carnapa*. Dílo, kte-

ré se setkalo s velmi příznivým ohlase u odborné veřejnosti, ale které může také sloužit studentům jako skvělá učební pomůcka, protože je podáno přehledně, věcně a srozumitelně. U nás trvale patří při studiu filosofie do korpusu povinné literatury. Jeho zamýšlenou druhou část však už Lubomír Valenta bohužel nestačil dokončit.

V letech 2017 a 2018 se podařilo péčí kolegů na naší katedře a za přispění olomoucké univerzity vydat Valentovy *Sebrané spisy* ve třech svazcích, které výše uvedené členění jeho zájmů přehledně kopírují: první svazek je věnován statím k české filosofii, druhý příspěvkům k filosofii jazyka a vědy a třetí Bolzanově logice.

Lubomír Valenta patřil k těm filosofům a pedagogům, kteří měli velkou důvěru v rozum, v kritické a analytické uvažování. Vždy vedl své studenty ke svědomitému a odpovědnému myšlení, budil v nich zaslužený odpor k nepodloženým spekulacím, relativismu a myšlenkové nekázni. Měl roztomilý despekt k metafyzice, zvláště k té moderní, heideggerovské, ale jeho odpor byl ušlechtilý, korektní a něžný. Věřil, že studenty lze přesvědčit nikoli lacinými pomluvami oponentů, ale kritickou argumentací – a dařilo se mu to, aniž by jim ale přitom v cestě za jinými filosofickými směry bránil. Jako vystudovaný češtinář vládl navíc kultivovaným jazykem, jeho přednášky byla radost poslouchat. Vštěpoval tak studentům úctu k jazyku, která se, jak máme obavy, v poslední době spíše vytrácí. A jak jsme Lubomíra osobně poznali, byl to velice vtipný, milý, zdvořilý a upřímný člo-

věk, jeden z těch, u nichž si nedovedete představit, že by byl schopen někomu ublížit nebo někoho podvést. Zkrátka: ve všech směrech osobnost, která docela přirozeně (a o to působivěji) sloužila jako ideální vzor myslitele, pedagoga a člověka, smím-li tuto skutečnost takto skoro kýčovitě vyjádřit.

Lubomírův veselý, vlídný a upřímný duch nám, bohužel, nadvakrát nepozorovaně unikl, aniž bychom mu stačili

vyjádřit svůj vděk. Poprvé, když se před lety náhle a bez varování ponořil do nedostupné a tajuplné samoty, z níž už nebylo úniku. A podruhé, když jsme se v této divné pandemické době dozvěděli o jeho skonu s velkým zpožděním, takže jsme mu nemohli být v pravou chvíli nablízku ani ve vzpomínce.

Měli jsme ho přitom všichni rádi a věříme, že to v těch krásných devadesátých letech moc dobře věděl.

Ivan Blecha

Filozofická fakulta Univerzity Palackého,
Olomouc
ivan.blecha@upol.cz